

**Project Effective partnership for enhanced recognition
EPER**

**Smjernice za priznavanje kvalifikacija
izbjeglica, prognanika i osoba u
situaciji sličnoj izbjegličkoj**

Nakladnik: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske

Za nakladnika: prof. dr. sc. Radovan Fuchs

Autori:

Marina Malgina

prof. dr. sc. Davor Petrinović

Dragana Dilber

Dženan Omanović

prof. dr. sc. Tatjana Atanasova-Pachemska

Urednice:

Marina Crnčić Sokol

Vlatka Blažević

Lektorica:

Željana Klječanin Franić

Zagreb 2021.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem:

ISBN 978-953-8374-10-4

Ova publikacija izražava isključivo stajalište njezinih autora i Europska komisija ne može se smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Marina Malgina

Smjernice za priznavanje kvalifikacija izbjeglica, prognanika i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj

Polazne osnove

Aktualna situacija s međunarodnom izbjegličkom krizom gorući je problem za međunarodnu zajednicu, i to na mnogim razinama. Prema UNHCR-u danas u svijetu svjedočimo rekordnim razinama raseljavanja, pri čemu je širom svijeta zabilježeno 68,5 milijuna prisilno raseljenih osoba.¹ K tomu se izbjeglice često suočavaju s velikim preprekama u aktivnom sudjelovanju u društvu zemlje domaćina, a to što nemaju pristup obrazovanju i socijalnim uslugama odražava se na njihovu mogućnost da pridonese zajednicama u koje su se doselili. U takvim se okolnostima međunarodnoj zajednici nameće potreba za radom na razvoju sveobuhvatnih i održivih rješenja za izbjegličku krizu. To zahtijeva mobilizaciju resursa i na domaćoj i na međunarodnoj razini, kao i suradnju dionika u radu na pronalaženju multinacionalnog odgovora na krizu. To je osobito važno kad je riječ o potrebi da se izbjeglicama pruži bolji pristup obrazovanju jer njihova mogućnost iskorištavanja stečenih kvalifikacija i primjene tih znanja na prekograničnoj razini ima bitnu ulogu kad su posrijedi prilike koje im se nude za sudjelovanje u većinskom društvu.

Važnost priznavanja

Priznavanje kvalifikacija iznimno je važno u procesu kojim se izbjeglicama omogućuje da nastave s visokoškolskim obrazovanjem i nađu odgovarajući posao. Na regionalnoj razini države potpisnice lisabonske Konvencije o priznavanju obvezale su se na razvoj postupaka za priznavanje kvalifikacija izbjeglica (članak VII.).² Kako se ističe u dokumentu o politici, koji se temelji na UNESCO-vu Izvješću o praćenju globalnog obrazovanja za 2019., prednosti obrazovanosti nemoguće je propisno iskoristiti ako se kvalifikacije stečene prije preseljenja ne mogu priznavati

---

¹ <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

² <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165>

na prekograničnoj razini.³ Zbog opasnog putovanja koje u bijegu iz svojih matičnih zemalja nerijetko prolaze, izbjeglice nailaze na mnoge poteškoće u dokumentiranju svojih obrazovnih kvalifikacija. To, pak, otežava posao obrazovnim ustanovama jer izbjeglice često imaju muka s ispunjavanjem uobičajenih dokumentacijskih uvjeta, stoga ne mogu ishoditi da im se kvalifikacije vrednuju u redovitim postupcima. Kad ovdje govorimo o izbjeglicama, mislimo na izbjeglice, prognanike i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj. Svim pripadnicima te skupine zajedničko je to što im kvalifikacije često nisu uredno dokumentirane. To znači da se stečene kvalifikacije ne mogu dokazati mjerodavnim i nužnim ispravama. Stoga bismo se trebali pobrinuti da izbjeglice ne budu sputane u pristupu obrazovanju i zapošljavanju samo zato što nisu u mogućnosti dokumentirati svoje kvalifikacije, i to tako što bismo uveli sustave za priznavanje nedostavno dokumentiranih kvalifikacija.

Uloge i implikacije za dionike

Ta se situacija odražava na čitav obrazovni sektor jer postoji više dionika koji imaju važnu ulogu u priznavanju kvalifikacija izbjeglica.

Nacionalna tijela nadležna za priznavanje sve se više suočavaju s nedostavno dokumentiranim kvalifikacijama, a prema svim podnositeljima zahtjeva dužna su postupati pravično i bez diskriminacije. Radi prevladavanja postojećih poteškoća moraju se uvesti djelotvorni i suvremeni postupci priznavanja. Za visokoškolske ustanove situacija je hitna te postoji potreba za praktičnim pomagalima za prepoznavanje studenata koji možda ispunjavaju uvjete za prijam, pa tako i onih s nedostavno dokumentiranim kvalifikacijama. Uvođenjem odgovarajućih postupaka za tu skupinu kandidata visokoškolske bi ustanove mogle bi osigurati prepoznavanje talenta na temelju jednakog postupanja prema svima. Tako će se omogućivanjem pristupa nastavku studija svim kandidatima pružiti stvarna prilika za nadogradnju stečenih znanja. Važni su dionici u tom procesu i ministarstva, koja su ključna utoliko što obrazovnim ustanovama osiguravaju sredstva i podršku, a istodobno rade i na razvoju održivih multinacionalnih rješenja za izbjegličku krizu.

Smjernice i načela

Aktualna je situacija na vidjelo iznijela potrebu za praktičnim smjernicama za priznavanje kvalifikacija izbjeglica. Smjernice su važne jer ustanovama pokazuju praktične korake prema rješavanju stvarnih problema, a provedba sveobuhvatnih postupaka na institucijskoj razini može

---

³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366312>

pridonijeti dugoročnom jačanju kapaciteta. U ovim smjericama za priznavanje kvalifikacija izbjeglica, prognanika i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj, razrađenima na temelju *Preporuke o priznavanju kvalifikacija izbjeglica, prognanika i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj*⁴, iznosi se niz općih načela i praktičnih pomagala koja bi obrazovnim ustanovama trebala poslužiti kao podloga za njihove postupke. Osam načela predstavlja naše smjernice za priznavanje kvalifikacija izbjeglica, dok je deset pomagala zamišljeno radi lakšeg ispunjavanja tih načela razvojem sustavnih postupaka priznavanja, nastavljajući se na *Paket pomagala za priznavanje kvalifikacija izbjeglica*⁵, koji je razvijen u okviru zajedničkog projekta mreže ENIC-NARIC i programa Erasmus+ pod imenom *Izbjeglice i priznavanje – Paket pomagala*⁶.

Načela

1. **Pristupačnost** – Pri osmišljavanju postupka priznavanja važno je pobrinuti se za to da ni jedan kandidat ne bude spriječen u pristupu vrednovanju kvalifikacija, bilo zbog troškova koji bi iz toga proizlazili, bilo zbog nedostatka informacija o tome kako pristupiti vrednovanju, nepoznavanja jezika, bilo zbog izostanka posebnih postupaka za kandidate s nedostatno dokumentiranim kvalifikacijama.
2. **Obavješćivanje** – Trebamo se pobrinuti za to da kandidati budu primjereno obaviješteni o tome kako pristupiti nadležnoj službi, o samom postupku, o ishodu postupka i o statusu odluke/ishoda, te da dobiju savjete o daljnjim koracima.
3. **Jednako postupanje** – Treba se pobrinuti i za to da se kandidatima s nedostatnim ispravama ili onima bez isprava pruži stvarna prilika za pristup vrednovanju kvalifikacija te da nitko ne bude spriječen u pristupu vrednovanju kvalifikacija zbog zemljopisnih, jezičnih, financijskih i društvenih prepreka.
4. **Mjerodavno postupanje** – Izbjeglice, prognanici i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj trebali bi imati pravo da im kvalifikacije vrednuje mjerodavno tijelo nadležno za priznavanje.
5. **Djelotvornost** – Zahtjeve bi trebalo obrađivati što je žurnije moguće.

---

⁴ <https://rm.coe.int/recommendation-on-recognition-of-qualifications-held-by-refugees-displ/16807688a8>

⁵

https://www.nokut.no/globalassets/nokut/artikkelbibliotek/utenlandsk_utdanning/veiledere/toolkit_for_recognition_of_refugees_qualifications.pdf

⁶ <https://www.nokut.no/om-nokut/internasjonalt-samarbeid/erasmus-projekter/refugees-and-recognition/>

6. **Transparentnost** – Postupci i kriteriji vrednovanja nedostatno dokumentiranih kvalifikacija trebali bi biti jasni, smisleni i pouzdani.
7. **Valjanost** – Treba se pobrinuti za to da konačno mišljenje/ishod postupka vrednovanja bude priznato i na tržištu rada i za potrebe nastavka studija, kao i za druge postupke priznavanja/odobravanja na cijelom prostoru Europske zajednice. K tomu, važno je voditi računa i o tome da metodologija koja se pri vrednovanju primjenjuje bude prikladna za novopristigle izbjeglice, pa tako i one s nedovoljnim poznavanjem engleskog jezika ili jezika zemlje domaćina.
8. **Prenosivost** – Presudno je osigurati da se konačno mišljenje donese u obliku jedinstvene isprave koju će prihvaćati krajnji korisnici u svim državama ugovornicama Lisabonske konvencije o priznavanju, kako njihova javna tijela ne bi morala ponavljati postupak vrednovanja koji su već provela nadležna tijela neke druge države ugovornice. Tu bi ispravu trebalo izdati na nekom jeziku koji je u širokoj uporabi (uz jezik zemlje domaćina).

Pomagala

1. **Zbirka baza podataka o državama**, s informacijama o njihovim obrazovnim sustavima i statusu obrazovnih ustanova
2. **Kratki pregledi matičnih država izbjeglica**, s kratkim i bitnim informacijama nužnima pri provedbi vrednovanja
3. **Baze podataka za potrebe provjere**, s popisima osoba sa završenim obrazovanjem na obrazovnim ustanovama
4. **Provjera** – postupak zamišljen kako bi se potvrdilo da je kvalifikacija propisno izdana. Činjenicu da je kvalifikacija propisno izdana može potvrditi tijelo koje ju je izdalo. U slučajevima kad provjera nije moguća jer je arhiva uništena, ne postoji evidencija ili su izvori informacija nepouzdana, isprave se označuju kao neprovjerljive. U slučaju neprovjerljivih isprava moguće je posegnuti za pomagalom koje se temelji na razgovoru s podnositeljem zahtjeva kako bi se potkrijepila činjenica da mu je kvalifikacija propisno izdana.
5. **Upitnik / obrazac za samoocjenu** – Riječ je o pomagalu koje omogućuje dobivanje bitnih informacija o podnositeljima zahtjeva, što uključuje opise kvalifikacija, poznavanja jezika

i radnog iskustva koje u sustavnom obliku daju sami podnositelji. Informacije iznesene u upitniku mogu biti osobito korisne u slučajevima kad su isprave nedostatne ili ih nema.

6. **Kontrolni popis** za vrednovatelje kvalifikacija omogućuje sustavan pregled glavnih točaka kojih se treba dotaknuti pri provedbi vrednovanja.
7. **Obrazac za određivanje razine** omogućuje sustavan pregled glavnih značajki kvalifikacije koja se vrednuje.
8. **Razgovor / obrazac za razgovor** sadržava pitanja koja treba postaviti tijekom izravnog (internetskog) razgovora.
9. **Obrazac izvješća** daje pregled informacija koje treba uvrstiti u pojedina poglavlja konačnog mišljenja. Izvješće se temelji na informacijama pribavljenim samoocjenom, ispitivanjem isprava i razgovorom.
10. **Obrazac konačnog mišljenja** – npr. kvalifikacijska putovnica za izbjeglice

Ova načela i pomagala iskušana su u okviru zajedničkog projekta mreže ENIC-NARIC i programa Erasmus+ pod imenom *Izbjeglice i priznavanje – Paket pomagala 2 (REACT)*⁷, a urodila su razvojem tzv. *Q-kartice REACT za službenike nadležne za prijam*⁸, koja sadržava preporuke za postupanje visokoškolskih ustanova koje rade na omogućivanju pristupa nastavku studija za izbjeglice, prognanike i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj.

Pomagala se trenutačno primjenjuju u okviru zajedničkog projekta Vijeća Europe pod imenom *Europska kvalifikacijska putovnica za izbjeglice (EQPR)*.⁹ Partneri u projektu obuhvaćaju grčko Ministarstvo obrazovanja i vjerskih pitanja, talijansko Ministarstvo obrazovanja, sveučilišta i istraživanja, Zbor rektora talijanskih sveučilišta, norveško Ministarstvo obrazovanja i istraživanja, Vladu Flandrije (Belgija) i centre za priznavanje kvalifikacija u Armeniji, Bosni i Hercegovini, Kanadi, Francuskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Italiji, Nizozemskoj, Norveškoj i Ujedinjenom Kraljevstvu.

---

⁷ <https://www.nokut.no/om-nokut/internasjonalt-samarbeid/erasmus-projekter/react--refugees-and-recognition/>

⁸ https://www.nokut.no/globalassets/nokut/artikkelbibliotek/utenlandsk_ utdanning/veiledere/q-card-for-admission-officers_25032020.pdf

⁹ <https://www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications>

Kvalifikacijska putovnica za izbjeglice odraz je sveobuhvatnog i sustavnog pristupa navedenim načelima, čiji je ishod stručno savjetodavno mišljenje o jednoj ili više kvalifikacija izbjeglice. Ta jedinstvena isprava sadržava sve dostupne podatke o stupnju obrazovanja podnositelja zahtjeva, njegovu radnom iskustvu i poznavanju jezika, a tu su i stručni savjeti o daljnjem postupanju. Tako se u ispravi iznose svi nužni i bitni podaci o dosadašnjem obrazovanju i stručnom usavršavanju izbjeglice, što može biti korisno pri prijavi za posao ili upisu na studij. Metodologija počiva na sprezi ispitivanja dostupnih isprava i obavljanja strukturiranog razgovora, a jedinstvena konačna isprava omogućuje domaćim nadležnim tijelima da se bolje organiziraju za budućnost izbjeglica s obzirom na njihov rad ili nastavak obrazovanja.

**Primjeri dobre prakse u priznavanju kvalifikacija izbjeglica,
prognanika i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj**

prof. dr. sc. Davor Petrinović

Priznavanje kvalifikacija ili razdoblja studija za slučaj izbjeglica i migranata na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu

U listopadu 2013. godine, putem bliže rodbine koja je živjela u Hrvatskoj, prodekan za nastavu Fakulteta elektrotehnike i računarstva zaprimio je molbu vezanu uz mogućnost nastavka započetog preddiplomskog studija na FER-u od kandidata iz Sirije koji je zbog eskalacije sukoba u regiji i s time vezanih sigurnosnih razloga odlučio doći u Hrvatsku. Kandidat je u tom trenutku bio na završnoj, četvrtoj godini preddiplomskog studija računarstva na Međunarodnom arapskom sveučilištu u Damasku (<http://www.aiu.edu.sy/>). Na temelju molbe glavni Erasmusov koordinator i prodekan FER-a kandidata su odmah uputili da započne postupak za akademsko priznavanje inozemne visokoškolske kvalifikacije, odnosno priznavanje razdoblja studija pri odgovarajućim sveučilišnim tijelima, te su ga uputili u propisani postupak i nužne dokumente koje će morati prikupiti. S obzirom na to da tada još nije stekao kvalifikaciju preddiplomske razine, koja je nužna za upis na diplomsku razinu studija na FER-u, niti je mogao pristupiti ispitu razredbenog postupka za upis ovog studija koji je već bio održan u rujnu, Povjerenstvo za prijam studenata preddiplomskih i diplomskih studija FER-a preporučilo mu je da radije upiše FER kao prijelaznik s druge visokoškolske institucije.

Kako bi prije okončanja postupka formalnog priznavanja razdoblja studija ipak pomogli kandidatu da se na određen način uključi u studij na FER-u, dekan FER-a je na temelju njegove molbe odlučio kandidatu odobriti status gostujućeg studenta i omogućiti mu upis tri odabrana predmeta u ljetnom semestru ak. god. 2013./2014. Odabrani predmeti nadopunjavali su stečena znanja prethodnog studija, a obvezan su dio FER-ova preddiplomskog studija računarstva. Upis tih predmeta ostvaren je uz suglasnost nastavnika nositelja radi nužnosti izvođenja na engleskom jeziku. Dobiveni status gostujućeg studenta kandidatu je omogućio ostvarenje i nekih drugih prava koja su mu bila iznimno važna, poput upisa i pohađanja intenzivnog tečaja hrvatskog jezika i kulture u sklopu programa Croaticum na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kandidat je uložio velik napor u savladavanje hrvatskog jezika, kako bi se tijekom gostujućeg perioda čim bolje pripremio za nastavak diplomskog studija na FER-u koji se izvodi na hrvatskom jeziku, osim za manji broj kolegija koji se radi dolaznih Erasmusovih studenata već tada izvodio paralelno i na engleskom jeziku.

Kandidat je prema dobivenoj uputi uputio molbu za priznavanje razdoblja studija Povjerenstvu za priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i razdoblja studija Sveučilišta u Zagrebu. U sklopu tog postupka Povjerenstvo je predmet vratilo na sastavnicu radi stručnog vrednovanja. U srpnju 2014. godine na temelju dostavljene dokumentacije kandidata o položenim predmetima na studiju u Siriji (prijepis ocjena i opis studijskog programa) glavni ECTS koordinator i Studentska služba FER-a, a nakon konzultacija sa svim predmetnim nastavnicima, pripremili su konačni prijedlog priznavanja razdoblja studija koji je zatim vraćen Povjerenstvu Sveučilišta u Zagrebu. Pozitivnim rješenjem potvrđeno je da priznati predmeti sadržajno pokrivaju sve obvezne predmete preddiplomskog studija FER-a te se tako ostvaruje jedan od nužnih uvjeta za upis diplomskog studija na FER-u u ak. god. 2014./2015. Student je osim toga bio u obvezi položiti razredbeni ispit

za upis ovog studija, koji je posebno za njega bio preveden na engleski jezik. Kandidat je u početku pokazivao veliku zabrinutost zbog svoje sposobnosti za polaganje ovog ispita, koji pitanjima pokriva gradivo iz ključnih predmeta koji su zajednički i obvezni za preddiplomske studije Elektrotehnika i informacijska tehnologija i Računarstvo na FER-u. Ipak, uspješnim je polaganjem ovog ispita pokazao da posjeduje nužna predznanja za nastavak studija na diplomskoj razini te je upisan na diplomski studij Računarstvo u ak. god. 2014./2015., i to na profil Programsko inženjerstvo i informacijski sustavi. Taj je diplomski studij uspješno završio u nominalnom trajanju od dvije godine te je diplomirao u srpnju 2016. godine stekavši titulu magistra inženjera računarstva FER-a.

Slično kao i većina vrijednih i radišnih studenata FER-a, kandidat je znanja stečena na studiju nadopunio i dodatnim neobveznim praksama koje studentima nude poslodavci uključeni u organizirane programe praksi. Tako je u tim aktivnostima ostvario i kontakt s mentorom na budućem diplomskom radu, koji je kao djelatnik velike IT kompanije u Zagrebu ujedno i naslovni izvanredni profesor FER-a. Tema njegova diplomskog rada bila je vezana uz aktualne poslovne aktivnosti u toj kompaniji, koje su vezane uz područje zdravstva. Svoj je diplomski rad obranio s izvrsnim uspjehom.

Valja istaknuti da je tijekom svog boravka u RH kandidat bio aktivan i u volonterskom humanitarnom radu. Odmah nakon dolaska u RH 2014. volontirao je u Programu Ujedinjenih naroda za razvoj (United Nations Development Programme, UNDP), dok je u vrijeme najvećeg pritiska izbjeglica i ekonomskih migranata od rujna do prosinca 2015., koje su prolazile kroz Hrvatsku na putu prema zemljama EU-a, pomagao kao volonter prevoditelj u prihvatnom centru u Slavanskom Brodu, najprije u organizaciji Crvenog križa, a poslije i Ministarstva unutarnjih poslova. Istu je aktivnost ponovio i godinu dana poslije za potrebe MUP-a. Za zasluge za ovaj nesebičan rad stekao je i hrvatsko državljanstvo, čime je ujedno postao ravnopravan građanin EU-a kojemu su nakon toga „sva vrata bila otvorena“.

Nakon stečene diplome kandidat je odlučio svoja znanja ponuditi na tržištu rada EU-a pa je, kao i velik broj Hrvata, svoju budućnost odlučio potražiti u Njemačkoj gdje je do danas već promijenio tri poslodavca koji zapošljavaju IT stručnjake za razvoj programskih rješenja u oblaku.

Ovaj primjer pokazuje da je trajanje formalnog postupka priznavanja moguće premostiti putem statusa gostujućeg studenta koji je za fakultet, ali i za samog kandidata, ipak niža formalna obveza nego što bi bio upis studija, a istodobno mu daje određena nužna prava. Tijekom tog perioda „snalaženja“ mogu se detaljnije istražiti svi dostavljeni dokumenti i provjeriti njihova vjerodostojnost, a moguće je i osobno upoznati kandidata, njegovu motivaciju i njegove stvarne sposobnosti, prije negoli se formalno upiše kao redoviti student.

Profesor Davor Petrinović nastavnik je na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, gdje je u periodu od 2010. do 2014. obnašao dužnost prodekana za nastavu. Od 2013. jedan je od pokretača izrade novih preddiplomskih studijskih programa za potrebe Oružanih snaga RH, a bio je i voditelj jednog od tih dvaju studija. Sada predsjedava Povjerenstvom za upravljanje kvalitetom tih studija. Član je Povjerenstva Sveučilišta u Zagrebu za akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija i razdoblja studija u dva uzastopna četverogodišnja mandata. Aktivan je i u nizu državnih tijela i povjerenstava, a posebno se može istaknuti članstvo u Sektorskom vijeću VII. Elektrotehnika i računarstvo od prvog imenovanja 2015. godine na dva uzastopna četverogodišnja mandata.

Dragana Dilber, Dženan Omanović

Primjer prakse u priznavanju kvalifikacija osobama bez dokumentacije u Bosni i Hercegovini

Kao i obrazovanje općenito, tako je i priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini, u skladu s ustavnim odredbama, u nadležnosti Republike Srpske, deset županija/kantona u Federaciji BiH i distrikta Brčko BiH. Bosna i Hercegovina potpisala je i ratificirala Konvenciju o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u europskoj regiji (Lisabonska konvencija o priznavanju) 2003. godine.¹⁰ Time se obvezala da će poštovati sve njezine odredbe i načela, bez ikakvih zadržki i ograničenja. Procedure priznavanja različito su regulirane te su propisane zakonom o priznavanju, zakonom o nostrifikaciji i ekvivalenciji, zakonom o visokom obrazovanju, podzakonskim aktima i statutima visokoškolskih ustanova. No ove procedure u većoj ili manjoj mjeri nisu usklađene s odredbama Lisabonske konvencije o priznavanju.

Nositelj inozemne visokoškolske kvalifikacije zahtjev za priznavanje podnosi tijelu nadležnom za priznavanje, ovisno o svrsi za koju se priznavanje traži kao i o mjestu prebivališta ili prijavljenog boravka. Naime zakonodavstvom iz područja priznavanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini propisano je da podnositelj zahtjeva za priznavanje treba imati prebivalište/boravište na teritoriju na kojemu želi ostvariti pravo na priznavanje ili neki pravni interes (prijava na natječaj za određeno radno mjesto, nastavak studija). Iznimka je od ovog pravila Kanton Sarajevo, koji je procedure priznavanja propisao Zakonom o visokom obrazovanju i Pravilnikom o priznavanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija. Tim se aktima podnošenje zahtjeva za priznavanje nadležnom tijelu, odnosno visokoškolskoj ustanovi, ne uvjetuje mjestom prebivališta na prostoru Kantona Sarajevo (na području Kantona Sarajevo nadležnost za stručno priznavanje imaju visokoškolske ustanove, a za akademsko priznavanje organizacijske jedinice na kojima nositelj kvalifikacije želi nastaviti studij).

Potpisivanjem i ratificiranjem Lisabonske konvencije o priznavanju Bosna i Hercegovina se obvezala da će formirati ENIC centar, pa je Okvirnim zakonom o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini¹¹ osnovan Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja (CIP), kao ENIC centar Bosne i Hercegovine. Među ostalim nadležnostima CIP donosi preporuke nadležnim tijelima za priznavanje. Osnove za donošenje preporuka jesu Lisabonska konvencija o priznavanju, njezini popratni dokumenti, a posebno Priručnik Europskog prostora priznavanja (EAR Manual)¹² i Priručnik Europskog prostora priznavanja za visokoškolske ustanove (EAR HEI Manual)¹³.

CIP je 2014. godine izradio i objavio Preporuke o priznavanju inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini osobama s nedovoljnom dokumentacijom ili bez dokumentacije. Preporuke su izrađene na temelju Lisabonske konvencije o priznavanju i njezinih

¹⁰ Službeni glasnik BiH, broj 16/03- Međunarodni ugovori.

¹¹ Službeni glasnik BiH, broj 59/07, 59/09

¹² <http://ear.enic-naric.net/emanual/>

¹³ <https://www.enic-naric.net/ear-manual-standards-and-guidelines-on-recognition.aspx>

popratnih dokumenta, a njihova bi primjena nadležnim tijelima za priznavanje trebala olakšati postupke priznavanja inozemnih visokoškolskih kvalifikacija osobama s nedovoljnom dokumentacijom ili bez dokumentacije.

Cilj je Preporuka da se nadležna tijela za priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u Bosni i Hercegovini upoznaju s pravima koje imaju raseljene osobe, izbjeglice te osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj u vezi s priznavanjem njihovih visokoškolskih kvalifikacija. Preporukama su definirani osnovni pojmovi koji se u njima upotrebljavaju, opća načela, preporuke nadležnim tijelima za priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija u BiH te završne odredbe. Preporuke nadležnim tijelima za priznavanje, također, daju smjernice na koji se način provodi priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija ako osoba ne posjeduje potpunu dokumentaciju ili je bez dokumentacije kojom bi potvrdila posjedovanje određene visokoškolske kvalifikacije.

Preporuke su predstavljene svim nadležnim obrazovnim vlastima i tijelima za priznavanje te su integrirane u njihove propise tako da nije provedeno transponiranje njihovih odredbi, već je propisano da se u postupcima priznavanja primjenjuju odredbe Preporuka CIP-a.

Preporukama je propisano da nadležna tijela za priznavanje trebaju uzeti u obzir činjenicu da osobe bez potpune dokumentacije ne mogu u potpunosti dokumentirati sve ostvarene kompetencije. Razlozi za to mogu biti ratne ili sigurnosne okolnosti u zemljama iz kojih podnositelji zahtjeva dolaze ili su svoju zemlju napustili zbog političkih pritisaka, onemogućeni da dobiju svu potrebnu dokumentaciju nužnu za vrednovanje i priznavanje njihovih kompetencija, odnosno visokoškolskih kvalifikacija.

Zbog toga kompletno vrednovanje inozemne visokoškolske kvalifikacije treba temeljiti na biografskom dokumentu u koji se uvrštavaju sve stečene kvalifikacije, opis studijskog programa, radno iskustvo podnositelja zahtjeva nakon stečene visokoškolske kvalifikacije, kao i sva ostala dokumentacija koju je podnositelj zahtjeva dostavio, a koja može pomoći da se utvrde sve stečene kompetencije.

U slučaju da se vrednovanje ne može provesti na temelju ustanovljenog biografskog dokumenta, u postupak treba uključiti odgovarajuću provjeru znanja, intervju s akademkim osobljem visokoškolskih ustanova iz znanstvenog polja za koje se priznavanje traži, izjave pod zakletvom pred nadležnim tijelima i slično. Primjer biografskog dokumenta dan je u tablici ispod.

Obrazovna biografija	
Kvalifikacija	Dokaz
Srednjoškolsko obrazovanje	Diploma
Visoko obrazovanje, prvi ciklus	ID studenta
	+ transkript prve godine
Visoko obrazovanje, drugi ciklus	Bez obrazovnih dokumenata, izjava profesora
	+ ugovor o radu na osnovi stečene kvalifikacije drugog ciklusa
	+ dokaz o stručnom usavršavanju nakon stečene kvalifikacije drugog ciklusa

Kao što je vidljivo iz biografskog dokumenta, zbog nepostojanja formalne evidencije o visokoškolskoj kvalifikaciji utvrđuje se cjelokupno prethodno obrazovanje nositelja inozemne visokoškolske kvalifikacije, uključujući prethodno visoko obrazovanje, ali i srednjoškolsko obrazovanje, kako bi se dobio potpuniji i jasniji uvid u stečeno obrazovanje. Kao dokazi uzimaju se prethodne kvalifikacije, transkripti ocjena na svim razinama, dostupni ili objavljeni studijski programi s mrežnih stranica institucija i slično. Bitno je istaknuti da je postupak priznavanja mnogo lakše provesti za potrebe akademskog priznavanja, odnosno priznavanja za pristup daljnjem obrazovanju, u odnosu na priznavanje za potrebe pristupa nereguliranom tržištu rada, s obzirom na to da se akademskim priznavanjem mogu priznati samo razdoblja studija, dok se u postupku profesionalnog priznavanja priznaju isključivo završne kvalifikacije. U prevladavanju ovog problema kao jedno od rješenja nameće se osnivanje stalnog povjerenstva koje će provoditi sve postupke priznavanja, i za potrebe nastavka obrazovanja i za potrebe pristupa tržištu rada.

U Bosni i Hercegovini tako je stvoren zakonodavni okvir za priznavanje visokoškolskih kvalifikacija osobama s nedovoljnom dokumentacijom ili bez dokumentacije te je CIP spreman da zajedno s tijelima nadležnima za priznavanje provodi postupke priznavanja koje podnositelji zahtjeva zatraže. CIP, kao i u okolnostima u kojima podnositelj zahtjeva posjeduje dokumentaciju, pruža nadležnim tijelima za priznavanje podršku u obliku vrednovanja inozemne visokoškolske kvalifikacije, a u slučajevima kad osoba ne posjeduje kompletnu dokumentaciju ili je bez dokumentacije, pomaže nadležnim tijelima za priznavanje u izradi biografskog dokumenta. U dosadašnjoj je praksi zabilježen samo jedan zahtjev za priznavanje, ali je u međuvremenu aplikant odustao od njega i vjerovatno napustio Bosni i Hercegovinu.

Također, osobe koje imaju izbjeglički status u Bosni i Hercegovini nemaju dovoljno informacija o tome koje mogućnosti imaju u pogledu priznavanja stečenih kvalifikacija ako ne posjeduju potrebnu dokumentaciju. Stoga smatramo nužnim pokrenuti informativne kampanje za osobe koje žele nastaviti svoje obrazovanje u Bosni i Hercegovini ili tražiti zaposlenje. Svakako treba podići svijest svih ključnih aktera, uključujući i prosvjetne inspekcije, jer je Bosna i Hercegovina potpisivanjem i ratificiranjem Lisabonske konvencije o priznavanju preuzela obvezu dosljednje primjene članka 7. Lisabonske konvencije o priznavanju, koja se tiče priznavanja kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj, odnosno osoba za koje se može pretpostaviti da ne posjeduju sve ili uopće ne posjeduju dokumente kojima se dokazuju stečene kompetencije, kvalifikacije, odnosno obrazovanje.

Dragana Dilber, pomoćnica ravnateljica za informiranje, suradnju i prepoznavanje dokumenata. U CIP-u radi već 12 godina i sudjelovala je u nekoliko projekata koji se odnose na priznavanje stranih kvalifikacija i internacionalizaciju bosanskohercegovačkog visokog obrazovanja.

Dženan Omanović, šef Odsjeka za informiranje i suradnju. U CIP-u radi 12 godina te je sudjelovao u nekoliko projekata u vezi s priznavanjem stranih kvalifikacija i drugim projektima unutar EAR-a i EHEA-e. Dio je tima BiH HERE, koji radi na obrazovnim reformama u visokom obrazovanju.

prof. dr. sc. Tatjana Atanasova-Pachemska

Ogledni primjeri

u priznavanju ECTS bodova studenata prilikom prelaska s drugog sveučilišta na Sveučilište Goce Delčev u Štipu

Postoje dva načina da potencijalni studenti upišu prvu godinu studija na Sveučilištu *Goce Delčev* (SGD) u Štipu:

- prijavom na službeni godišnji natječaj
- molbom za prelazak s druge ustanove visokog obrazovanja, bilo domaće bilo strane.

Oba su procesa automatizirana i obavljaju se putem studentskog informacijskog sustava u kojemu kandidat / potencijalni student kreira zahtjev u kojemu se nudi:

- za upis putem natječaja:
  - stvaranje prijavnice sa svim nužnim podacima, i općim i podacima iz srednje škole
  - provjera statusa tijekom natječaja
  - plaćanje i izbor fakultativnog/ih kolegija u prvom semestru
  - upis na studij (automatizirano stvaranje svih e-resursa)
- za upis prelaskom iz druge ustanove:
  - stvaranje prijavnice sa svim nužnim podacima, i općim i podacima o fakultetu i studijskom programu za koji se traži prelazak
  - provjera statusa tijekom natječaja
  - plaćanje i izbor fakultativnog/ih kolegija u prvom neparnom semestru
  - upis na studij (automatizirano stvaranje svih e-resursa)

Upis više studijske godine strogo se zasniva na broju ECTS bodova koje je student skupio u roku za upis sljedećeg neparnog semestra (sljedeće akademske godine):

- najmanje 36 (od 60) ECTS bodova za upis druge studijske godine
- najmanje 90 (od 60) ECTS bodova za upis treće studijske godine
- najmanje 150 (od 60) ECTS bodova za upis četvrte studijske godine
- najmanje 210 (od 60) ECTS bodova za upis pete studijske godine
- najmanje 270 (od 60) ECTS bodova za upis šeste studijske godine.

OGLEDNI PRIMJER

Stanje prije promjene

Prijave za upis putem natječaja provjerava i odobrava nadležno upisno povjerenstvo. Svi studenti koji su se prijavili na natječaj upisuju se na prvi semestar studija. Pravilo o bodovnom pragu kao uvjetu za upisivanje više studijske godine primjenjuje se na sve studente koji su se upisali putem godišnjeg natječaja, bez obzira na njihovo prethodno obrazovanje, diplome ili skupljene ECTS

bodove. Tako je bilo i u slučaju Mehmeta Jildiza, stranog studenta iz Turske koji se kao redoviti student u ak. god. 2013./2014. upisao na Elektrotehnički fakultet, smjer Obnovljivi izvori energije. Rođen je 7. siječnja 1980., a imao je 33 godine kad se upisao na SGD.

Nakon upisa (kad je podnio sve nužne dokumente za upis stranog studenta) student je fakultetu podnio nekoliko dokumenata u svrhu priznavanja položenih ispita:

- molba za priznavanje ispita (bodova) iz prethodnog obrazovanja (slika 1)
- rješenje o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija stečenih na dvogodišnjem stručnom studiju iz elektrotehnike na Visokoj stručnoj školi Sveučilišta Yuzunju Yil u Hakkariju, Republika Turska, koje je izdalo Ministarstvo obrazovanja i znanosti Republike Makedonije (slika 2)
- Preračun ocjena izdalo je Ministarstvo obrazovanja i znanosti Republike Sjeverne Makedonije, zajedno s ovjerenim prijevodom prijepisa ocjena/kolegija koje je svladao u četiri semestra više škole (slika 3).

До
Оддел за студентски прашања за
прв циклус студии

БАРАЊЕ
од

Име и презиме: Мехмет Јилдиз
ЕМБГ: _____ Адреса на живеење: Бр. 11 Шехитово бр. 58
Мобилен телефон: _____ Е-пошта: _____
Број на индекс: _____ Факултет: Електротехнички Факултет
Студиска програма / насока: Специјална Школа за Електротехника

Барам да ми се издаде/реализира:
Претставка на именованите студенти во Р. Турција
Физички бисес образование во Р. Турција

Барам да ми се одобри промена / префрлување од следниот тип:

Од друг Универзитет на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
 Од _____ на _____
во рамките на УГД

Од _____ на _____
во рамките на _____

Од _____ на _____
во рамките на _____

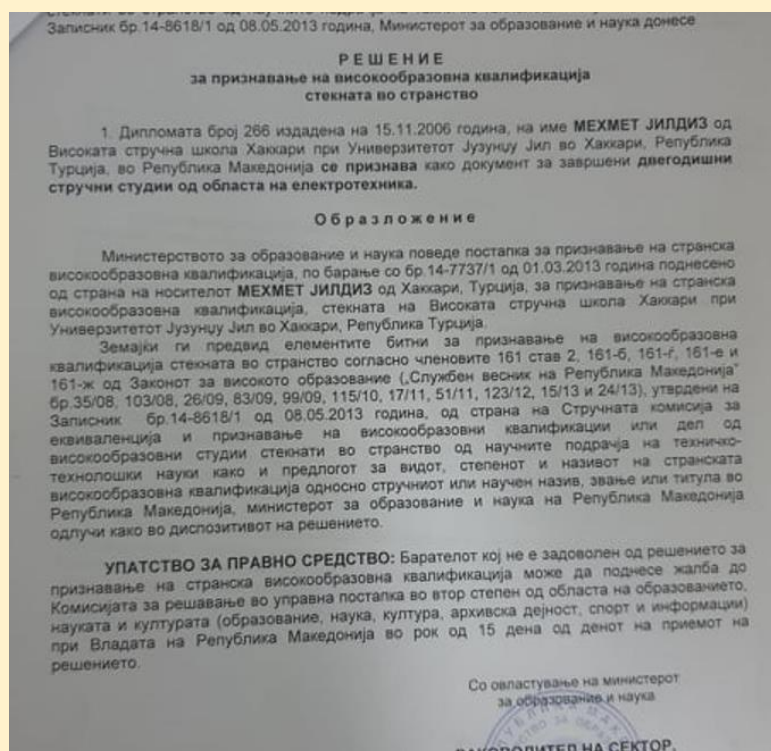
Промена на статус од _____ во _____

Во прилог со ова барање ги доставувам следните документи:
- Физички бисес образование во Р. Турција
- Претставка на именованите студенти во Р. Турција
- Физички бисес образование во Р. Турција
Барател,
Име, презиме и потпис: _____ Датум: 21.10.2013

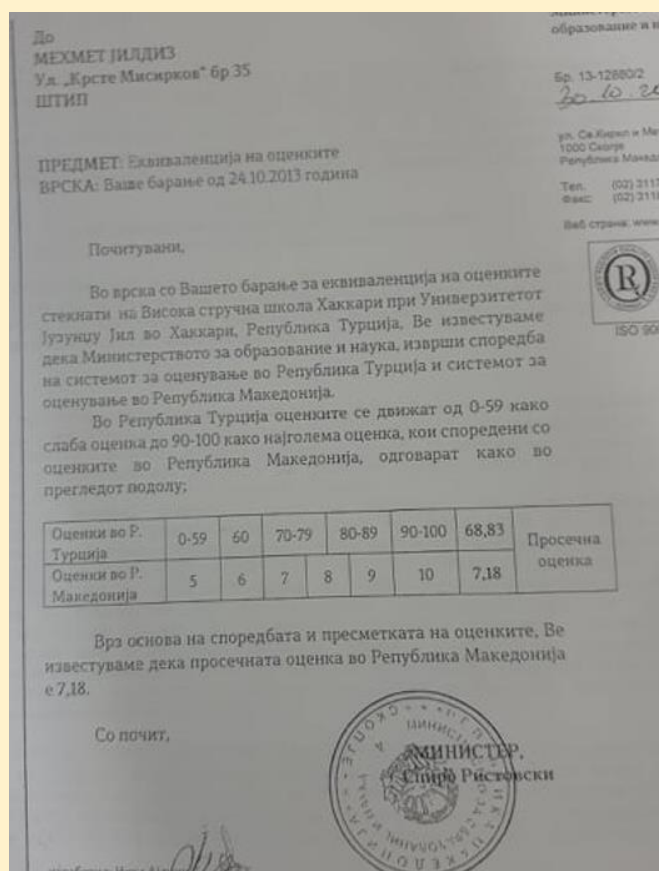
Барањето е поднесено 1. Електронски (преку е-индекс) 2. Физички
Овој документ е во сопственост на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип и претставува класифицирана информација. Не се дозволува пренос на друго лице. Превата се регулирана со Законот за авторски права. Забрането е фототирање, магнетно запис или кој било друг вид запис.

Slika 1. Molba za priznavanje ispita

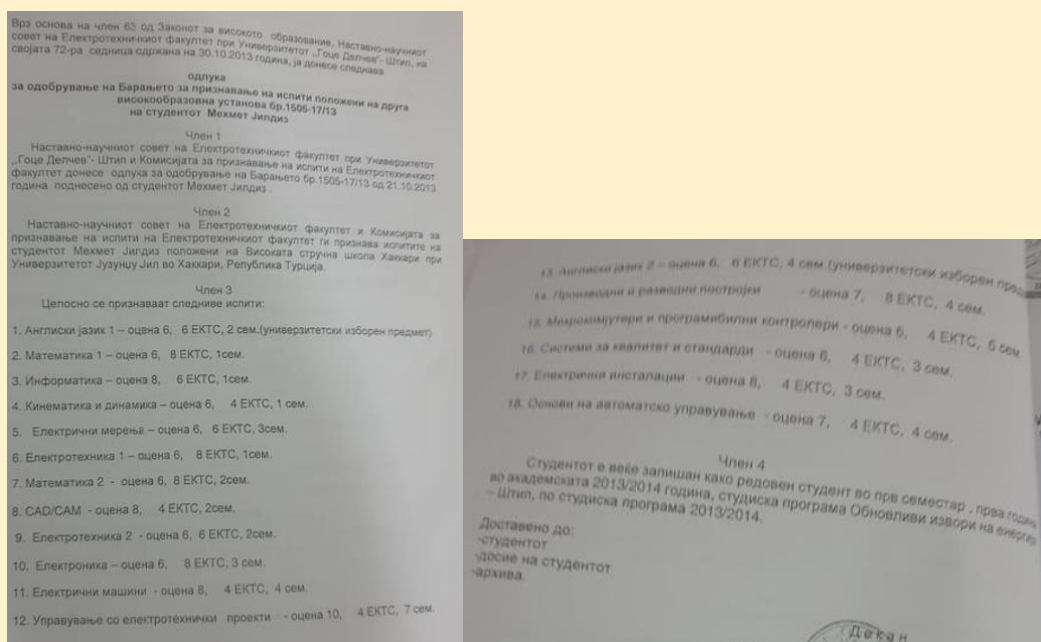
Slika 2. Priznavanje visokoškolskih kvalifikacija

Slika 3. Preračun ocjena

Svi su službeni dokumenti predstavljali čvrstu osnovu za priznavanje ispita i kvalifikacija stečenih u prethodnom procesu obrazovanja.

Na temelju molbe, podnesenih dokumenata, aktivnih studijskih programa Elektrotehničkog fakulteta i pozitivnih zakonskih odredbi, kao i odredbi pravilnika Sveučilišta o prelasku i priznavanju prethodno stečenih ECTS bodova, Nastavno-znanstveno vijeće Elektrotehničkog fakulteta službeno je odlučilo priznati 18 ispita s prethodnog studija s ukupno 104 ECTS boda (slika 4).

Slika 4. Odluka Elektrotehničkog fakulteta o priznavanju ispita

No zbog tadašnjih propisa student je nastavio studij počevši od prve do posljednje studijske godine u punom trajanju, bez obveze polaganja onih 18 ispita koji su mu priznati. Diplomirao je 28. svibnja 2018. godine.

Dobra praksa (što se promijenilo)

Na temelju preporuka EHEA-e o priznavanju stečenog znanja u sklopu mobilnosti studenata i dugogodišnjih zahtjeva samih studenata Sveučilište je promijenilo svoju politiku priznavanja ECTS bodova stečenih na drugoj ustanovi visokog školstva, bez obzira na to radi li se o kandidatima koji se prijavljuju na godišnjem natječaju i već imaju stečene ECTS bodove (prethodno završeni ili nezavršeni studij) ili se prijavljuju za upis prelaskom s druge visokoškolske ustanove (prethodno nezavršeni studij). Time se pristup ujednačio: ovisno o broju priznatih ECTS bodova studenti su mogli upisati odgovarajuću studijsku godinu. To bi značilo da bi student iz oglednog primjera mogao izravno upisati peti semestar / treću studijsku godinu i tako skratiti vrijeme studiranja, što je posebno važno za starije studente kao što je on, a mogao bi i smanjiti troškove studija kao i dvostruki upis kolegija za sve studente. U tom se slučaju kolegiji iz prvog do četvrtog semestra upisuju u višim semestrima (5. do 8. semestar) zajedno s redovitim kolegijima koji im nisu priznati. Takvo upisivanje višeg semestra obavlja se izravno u studentskom informacijskom sustavu, automatski se određuje odgovarajući semestar, trošak upisa (plaćanje pomoću modula za e-trgovinu) i upis u sljedeći semestar ovisno o broju stečenih ECTS bodova.

Preporuke:

- stvaranje mehanizma za automatsko priznavanje stečenih kvalifikacija
- priznavanje svake stečene kvalifikacije u skladu s domaćim studijskim programima
- ušteda vremena i troška u okvirima postojećih propisa kako bi se privuklo više studenata

Tatjana Atanasova-Pachemska redovita je profesorica na Fakultetu računarских znanosti, bivša dekanica Fakulteta elektrotehnike u razdoblju od 2011. do 2019., članica Katedre za matematiku i statistiku. Bila je predsjednica Povjerenstva za priznavanje kvalifikacija (2011. – 2015.), autorica ili suautorica više od 130 recenziranih časopisnih i stručnih radova te nekoliko sveučilišnih knjiga. Voditeljica je tima koji je pripremio prvu nacionalnu digitalnu knjigu iz matematike za IV. razred 2021. godine. Prof. Atanasova-Pachemska članica je Europskog matematičkog društva, Američkog matematičkog društva, Europskih žena u matematici, Unije matematičara Makedonije, a bila je i članica Upravnog odbora Europske udruge Erasmus koordinatora (EAEC) u razdoblju od 2019. do 2021.